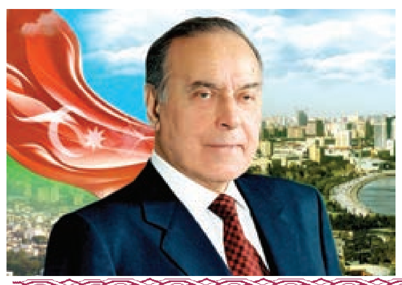

Heydər Əliyev İli 2023

Xalqların taleyində şəxsiyyət amilinin rolu müstəsnadır. Bir danılmaz həqiqət də var ki, insanların eyni məkanda, eyni milli xüsusiyyətlərin, dilin, adət-ənənələrin təmsilçiləri kimi dünyaya gəlmələri hələ xalqın formalaşması, milli dövlətin təşəkkülü və öz mövcudluğunu qoruması üçün kifayət deyil.

Düzdür, bütün bunlar xalqın formalaşması prosesinin təməl prinsipləri kimi çox ciddi önəm daşıyır. Amma insanların bu birliyinə ümumi istiqamət vermək, kütləni xalq kimi formalaşdırmaq üçün qəlbi vətən sevgisi ilə dolu qətiyyətli bir liderin önə çıxması mütləqdir.

XX əsrin ən parlaq şəxsiyyətlərindən olan Heydər Əliyevin Azərbaycan tarixindəki rolu, ilk növbədə bu missiyanı həyata keçirmiş lider kimi önəmlidir. Ulu Öndər müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin ideoloji-siyasi, iqtisadi əsaslarını yaratmışdır. Azərbaycan xalqının müstəqil və güclü dövlətə sahib olmaq arzusunu praktik şəkildə gerçəkləşdirmişdir. Ümummilli Liderin xalqımız və dövlətimiz qarşısındakı ən mühüm xidmətlərindən biri də azərbaycançılıq düşüncəsini bütün dünya azərbaycanlılarını birləşdirən ideologiya halına gətirməsi, müstəqil Azərbaycan dövlətinin ideya əsasına çevirməsidir.

Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyəti Azərbaycanın dövlətçilik irsinin çox əhəmiyyətli bir hissəsini təşkil edir. Bu böyük dövlət adamı məzmunca bir-birindən xeyli fərqlənən iki dövrdə Azərbaycana rəhbərlik etmiş, fərqli şəraitə, zamanın bir-birinə bənzəməyən çağırışlarına rəğmən, vətəninin inkişafı üçün mövcud imkanları maksimum reallaşdıra bilmişdir. Ümummilli Lider gələcəklə bağlı aydın, məqsədyönlü strategiyalar müəyyənləşdirə, xalqın potensialını böyük məqsədlərə doğru səfərbər edə bilirdi. Vəziyyətləri idarə etmək ustalığı, xalqın, dövlətin maraqlarını hər bir situasiyada qorumaq əzmi, ən doğru qərarları vermək fəhmi, insanlara təsir gücü, nüfuzü, qətiyyəti, mətinliyi, məqsədyönlülüyü Heydər Əliyev böyüklüyünün ayrı-ayrı cəhətləridir.

Malik olduğu ali şəxsiyyət meyarları, Azərbaycan xalqının və dövlətinin taleyində oynadığı müstəsna rol Heydər Əliyevin həyatı ilə bağlı müxtəlif əlamətdar günləri tariximizə əbədi həkk etmişdir. Bu günlər, tarixlər müstəqil Azərbaycanın dövlətçilik salnaməsinin şərəfli səhifələridir. 24 iyun 1993-cü il tarixi də belə günlərdəndir.

Düz 30 il əvvəl xalqın təkidli tələbi ilə Naxçıvandan Bakıya qayıtdıqdan və 15 iyun 1993-cü ildə Azərbaycan Ali Sovetinin Sədri seçildikdən sonra Ulu Öndər Ali Sovetin 24 iyun 1993-cü il tarixli iclasının qərarı ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti səlahiyyətlərinin icrasına başlamışdır.

Ulu Öndərin ölkənin gələcək taleyinə görə bu ağır məsuliyyəti üzərinə götürdüyü həmin dövr Azərbaycanın müstəqillik tarixinin, demək olar ki, ən çətin və təzadlarla dolu mərhələsi idi. Ötən əsrin 80-ci illərinin sonlarından başlayaraq Azərbaycanda yaşanan hakimiyyət böhranı, ölkənin ali rəhbərliyindəki təsadüfi şəxslərin bir-birini əvəz etməsi, hakimiyyət uğrunda aparılan savaşlar müstəqilliyimizi təhlükə altında qoymuşdu. Xüsusilə dövlət idarəetməsində heç bir təcrübəsi olmayan AXC-Müsavat cütlüyünün birillik hakimiyyəti dövrü ölkəyə faciə yaşadırdı. Azərbaycanda xaos, anarxiya, özbaşınalıq baş alıb gedirdi. Sosial-iqtisadi böhran getdikcə güclənir, əhalinin durumu ağırlaşır, yanlış xarici siyasət ucbatından bütün qonşularla münasibətlər korlandığından ölkəyə daxili və xarici təhdidlər artır, təcavüzkar Ermənistan xarici havadarlarının himayəsi ilə torpaqlarımızı işğal edirdi. Bunun müqabilində Bakıda vəzifə kürsüləri uğrunda çəkişmələr səngimək bilmirdi. Təsadüf nəticəsində ölkə idarəçiliyini ələ keçirmiş naşı siyasətbazlar cəbhə bölgəsində həlak olan şəhidlərimizin, yurdlarını itirən qaçqın və məcburi köçkünlərimizin, ümumən isə xalqımızın faciələri, ağrı-acıları hesabına hakimiyyətdən daha çox pay qoparmaq, kürsülərini möhkəmləndirmək istəyirdilər. Qurulu infrastruktur dağıdılır, dəyər-dəymərzinə satılıb sovrulurdu.

Müasir Azərbaycan tarixində daha bir şərəfli gün

Ulu Öndər Heydər Əliyev 1993-cü il iyunun 24-də Prezidentin səlahiyyətlərini icra etməyə başlamışdır

Tarixən çoxmillətli ölkə olan Azərbaycanda xarici qüvvələrin əli ilə separatizm ocaqları qalanırdı. Müstəqilliyini yenicə qazanmış ölkə parçalanaraq dünyanın siyasi xəritəsindən silinmək təhlükəsi ilə üz-üzə idi. Hakimiyyət uğrunda mübarizə aparan və hər biri qanunsuz silahlı qruplaşmalara malik olan siyasi qüvvələr Azərbaycanı vətəndaş müharibəsinə sürükləyirdi. Artıq vəziyyət idarəolunmaz hala gəlib çatmışdı. Bu hadisələr həm də AXC-Müsavat cütlüyünün bacarıqsızlığını, səriştəsizliyini ortaya qoymuşdu. Məhz belə bir zamanda Azərbaycan xalqı hər zaman olduğu kimi yenə də ən müdrik qərarını verdi. Həmin dövr Naxçıvan Ali Məclisinin sədri vəzifəsində çalışan Heydər Əliyevin ölkənin ali hakimiyyətinə qayıdışını israrla tələb etməyə başladı. Azərbaycanın ozamankı rəhbərliyi böyük dövlət xadimini Bakıya dəvət etməyə məcbur oldu. 1993-cü ilin 15 iyununda Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədri seçildi. Qısa müddətdə parlamentin ruhu kökündən dəyişdi. Siyasi həyatda tərəqqi dövrü başladı.

Bir neçə gün sonra isə Prezident Əbülfəz Elçibəy xalqın və dövlətin ən çətin günlər yaşamasına baxmayaraq, heç kimə xəbər vermədən doğulduğu kəndə qaçdı. Ölkə başsız vəziyyətdə, taleyin ümidinə qaldığından 1993-cü ilin 24 iyununda Ümummilli Lider Heydər Əliyev Ali Sovetin qərarı ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti səlahiyyətlərinin icrasını öz üzərinə götürməli oldu. Həmin gün Ulu Öndərin bununla bağlı xalqa müraciəti bir növ müstəqil Azərbaycan dövlətinə sadiqlik andı idi. Zaman keçdikcə Ümummilli Lider ən ağır məqamlarda yenə də daim öz andına sadiq qalacaq, Azərbaycanın müstəqilliyinin daimiliyini, əbədiliyini, dönməzliyini təmin edəcəkdi.

"Azərbaycan Respublikasının bugünkü ağır, mürəkkəb və gərgin vəziyyətini tam məsuliyyətlə dərk edirəm. Bu vəzifəni üzərimə götürərək öz məsuliyyətimi anlayıram və bunların hamısını rəhbər tutaraq əlimdən gələni edəcəyəm. Ali Sovetin sədri kimi Azərbaycan xalqının tarixi nailiyyəti olan Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyini qorumağı, möhkəmləndirməyi, inkişaf etdirməyi özüm üçün əsas vəzifələrdən biri hesab edirəm", - deyə Ümummilli Lider həmin müraciətində vurğulayırdı. Heydər Əliyev qeyd edirdi ki, Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi 1918-ci ildə yaranmış ilk Azərbaycan Demokratik Respublikasının ənənələri əsasında, müasir tələblərlə, dünyada gedən proseslərlə bağlı olaraq təmin olunmalıdır: "Bu sahədə mən daim çalışacağam və heç kəsin şübhəsi olmasın ki, ömrümün bundan sonrakı hissəsini, harada olursa-olsun yalnız və yalnız Azərbaycan Respublikasının müstəqil dövlət kimi inkişaf etməsinə həsr edəcəyəm. Bununla əlaqədar olaraq bildirmək istəyirəm ki, mənim fikrimcə, Azərbaycan Respublikası, bundan sonra onun başına nə gəlirsə-gəlsin, müstəqilliyini itirməyəcək, yenidən heç bir dövlətin tərkibinə daxil olmayacaq, heç bir başqa dövlətin əsarəti altına düşməyəcək".

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə müstəqil Azərbaycanın qazandığı tarixi nailiyyətlər bu böyük dövlət adamının qətiyyətinin, mətinliyinin, verdiyi bütün sözləri tutmasının sübutudur.

Heydər Əliyevin Azərbaycan Ali Sovetinə rəhbərlik etdiyi qısamüddətli dövr, bu zaman kəsiyində əldə edilən əhəmiyyətli nəticələr, verilən qətiyyətli qərarlar təhlil baxımından geniş tədqiqat mövzusudur. Ulu Öndər Ali Sovetin Sədri kimi ölkənin ali qanunverici orqanının fəaliyyətini demokratik prinsiplər, aşkarlıq, xalq qarşısında hesabatlılıq əsasında qurdu. Milli Məclisin iclaslarının, mətbuat konfranslarının, respublika əhəmiyyətli müşavirələrin birbaşa yayımla televiziya ekranlarına verilməsini təmin etdi. Xalqın ölkədəki vəziyyəti olduğu kimi görə bilməsinə şərait yaratdı, həmçinin ictimai-siyasi həyatdakı gərginliyin aradan qaldırılması üçün lazımi tədbirlər gördü.

Qısa müddət ərzində Ümummilli Lider Azərbaycan parlamentinə yeni bir ruh, müasir parlamentarizm ənənələri gətirdi, müstəqilliyini yenicə əldə etmiş ölkənin demokratik parlamenti necə olmalıdır, bunun mükəmməl örnəyini yaratdı.

Heydər Əliyev zəngin dövlətçilik təcrübəsi ilə Azərbaycan Milli Məclisində yüksək siyasi mədəniyyət formalaşdırdı. Özünəməxsus iclas aparmaq tərzi, təmkini, fikirlərini dəqiq əsaslandırması, edilən çıxışların əsas məğzini tutmaq, qeyri-müəyyən məqamları əlavə suallarla aydınlaşdırmaq, tərəflər arasında sivil müzakirələr qurmaq, müzakirələri ümumiləşdirib ortaya faydalı nəticələr qoymaq bacarığı ilə əsl ustad dərsləri keçdi.

Hüquqi dövlət və vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu məsələləri məhz Heydər Əliyevin ölkə parlamentinə rəhbərlik etdiyi dövrdən gündəmə gəldi. Çünki Ulu Öndər yaxşı bilirdi ki, Azərbaycan xalqının arzularındakı dövləti, cəmiyyəti qurmaqdan ötrü ilk növbədə qanunun aliliyi təmin olunmalı, buna maneə yaradan əngəllər ortadan götürülməlidir. Cəmiyyətdə ictimai-siyasi sabitlik təmin edilməli, hər bir vətəndaş özünü tam təhlükəsiz şəraitdə duymalı, onun naşı adamların idarəçiliyi dövründə dövlətə, hökumətə sarsılmış inamı bərpa olunmalıdır.

Ulu Öndər ölkədəki qeyri-qanuni silahlı birləşmələrin fəaliyyətinə son qoydu. Nəzarətsizlik dövründə münbit şərait görüb baş qaldıran kriminal ünsürləri zərərsizləşdirdi, ölkədə cinayətkarlığın və hüquq pozuntularının qarşısını aldı, ictimai-siyasi sabitlik üçün dayanıqlı bir sistem qurdu. Heydər Əliyev xarici qüvvələrin təhriki ilə ölkədə baş qaldıran separatizm meyillərinin genişlənərək Azərbaycan dövlətçiliyini sarsıtmasına imkan vermədi. Bunun bariz nümunələrindən biri 1993-cü ilin 7 avqustunda ölkənin cənub bölgəsində elan edilmiş qondarma "Talış-Muğan Respublikası" ilə bağlı görülən tədbirlər idi. Xarici qüvvələr tərəfindən Azərbaycanın o dövrdəki kövrək müstəqilliyinə qəsd olan bu avantüranın qarşısını almaqdan ötrü Heydər Əliyev hər zamankı kimi, yenə də sağlam insanlara, sağlam düşüncəyə söykəndi. Avqustun 13-də parlamentdə həmin bölgədən olan deputatlarla, ziyalılarla, ağsaqqallarla görüşüb vəziyyəti müzakirə etdi. Avqustun 17-də isə Milli Məclis "Azərbaycan Respublikasının Lənkəran, Astara, Masallı, Lerik, Yardımlı, Cəlilabad və Biləsuvar rayonlarında yaranmış vəziyyət haqqında" qərar qəbul edərək "Talış-Muğan Respublikası" avantürasına siyasi qiymət verdi, əhalinin dəstəyi ilə bu bədnam iddiaya son qoyuldu.

Ümummilli Lider Azərbaycanı zamanın ağır təlatümlərindən xilas edərək rəvan, aydın inkişaf yoluna çıxardı. 1994-cü ildə cəbhə bölgəsində atəşkəsə nail olmaqla ölkənin sosial-iqtisadi problemlərinin həlli, ordu quruculuğu, demokratik hüquqi dövlətin əsaslarının formalaşması üçün zaman qazandı. Bu müddətdə Azərbaycanın gələcək inkişafına doğru strateji addımlar atıldı. 1994-cü il sentyabrın 20-də - çox ağır siyasi şəraitdə ölkənin dayanıqlı iqtisadi inkişafını və beynəlxalq əhəmiyyətini müəyyən edən "Əsrin müqaviləsi" imzalandı. Dünyanın 6 ölkəsinin 10 şirkəti ilə bağlanmış "Əsrin müqaviləsi" istər əhatə etdiyi karbohidrogen ehtiyatlarının miqdarına, istərsə də Azərbaycana qoyulan sərmayələrin həcminə görə bütün dünyada bağlanmış ən iri sazişlərdən idi. Bu müqavilə sonrakı mərhələlərdə 19 ölkənin 41 neft şirkəti ilə 26 müqavilənin də imzalanmasına yol açdı. Ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişafına, mövcud çətinliklərin aradan qaldırılmasına böyük təkan verdi. Təsadüfi deyil ki, Ümummilli Lider bu müqavilənin tarixi əhəmiyyətini belə qiymətləndirirdi: "Əsrin müqaviləsi ilə qoyduğumuz təməl XXI əsrdə Azərbaycan xalqının inkişafı, firavan həyatı, müstəqil Azərbaycan dövlətinin suverenliyinin daha da möhkəmlənməsi üçün gözəl imkanlar yaradır və inanıram ki, XXI əsr müstəqil Azərbaycan dövləti üçün ən xoşbəxt dövr olacaqdır".

Bu müqavilənin yaratdığı mühit, gələcəyə inam hüquqi dövlət quruculuğu proseslərini daha böyük inamla həyata keçirməyə imkan yaratdı. 1995-ci ilin noyabrında layihəsi Ümummilli Liderin rəhbərliyi ilə hazırlanmış müstəqil Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ümumxalq səsverməsi əsasında qəbul edildi. Cəmiyyət həyatının bütün əhəmiyyətli sahələri üzrə müstəqillik dövrünün, müasir zamanın çağırışlarına uyğun mükəmməl qanunvericilik bazası formalaşdırıldı. Demokratik inkişafı əngəlləyən silahlı dövlət çevrilişi cəhdlərinə son qoyuldu. Seçki ənənələri formalaşdırıldı. Konstitusiyanın qəbulu ilə eyni gündə parlament seçkiləri keçirildi. Azərbaycan dövlətinin beynəlxalq əlaqələri genişləndirildi, ölkənin dünya birliyinə inteqrasiyası gücləndi. Siyasi islahatlara start verildi, çoxpartiyalı sistem yarandı və cəmiyyətdə siyasi mədəniyyət inkişaf etməyə başladı. Azərbaycan qısa zamanda dünyanın nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlarına üzv oldu. Səsimiz, sözümüz beynəlxalq aləmdə eşidilməyə başladı. İşğalçı Ermənistanın xaricdəki havadarlarının əli ilə ətrafımızda yaratdığı informasiya blokadası yarıldı.

Ulu Öndər cəmiyyətimizdə milli birliyi təmin etdi. Heydər Əliyevin irəli sürdüyü azərbaycançılıq ideologiyası milli mənsubiyyətindən, dilindən, inancından, yaşadığı məkandan asılı olmayaraq Azərbaycanı özünə tarixi vətən bilən hər kəsin tapındığı mənəvi ünvan, işıqlı məfkurə oldu və bu düşüncə dövlətimizin qüdrətlənməsində müstəsna rol oynadı.

Ümummilli Lider ordu quruculuğunu da böyük mətanətlə həyata keçirdi. Bu böyük dövlət adamının çağırışı ilə başqa ölkələrdəki peşəkar Azərbaycan zabitlərinin Vətənə axını başladı. Nizami ordu quruldu, ölkənin sosial-iqtisadi imkanları artdıqca Azərbaycan ordusunun da təchizatı, inkişafı genişləndi, döyüş qabiliyyəti yüksəldi.

"Azərbaycan dövlətinin strateji yolu yalnız demokratiya, sərbəst iqtisadiyyat prinsiplərinin bərqərar olması, bazar iqtisadiyyatı və sahibkarlığın inkişafıdır", - deyən Heydər Əliyev azad bazar iqtisadiyyatı psinsiplərinin cəmiyyətdə öz yerini tutmasına nail oldu, azad sahibkarların güclü hamisinə çevrildi, ölkədə sahibkarlar sinfi, orta təbəqə formalaşdı. Heydər Əliyev hər bir ölkənin siyasi müstəqilliyi üçün müstəsna dərəcədə mühüm əhəmiyyət daşıyan iqtisadi müstəqilliyi təmin etdi. Bu gün tarixinin ən qüdrətli dövrünə gəlib çatmış Azərbaycanın Zəfər yolu Ulu Öndərin xalqın təkidli tələbi ilə ali hakimiyyətə qayıdıb 24 iyun 1993-cü ildə ölkə rəhbəri kimi Azərbaycanın gələcək taleyinə görə bütün məsuliyyəti öz üzərinə götürdüyü o çətin və şərəfli günlərdən başlanır. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə tarixinin ən böyük nailiyyətlərini qazanmış qüdrətli Azərbaycan dövlətinin varlığı, Qələbəsi, uğurları Ümummilli Liderin xatirəsinə ucalan ən dəyərli abidə, xalqımızın 30 il əvvəl verdiyi qərarların müdrikliyinə ən böyük, ədalətli sübutdur.

İradə ƏLİYEVA,
"Azərbaycan"